

Sygn. akt III KK 403/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Rafał Malarski (przewodniczący)

SSN Przemysław Kalinowski

SSN Krzysztof Cesarz (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Sokołowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie A. Ż.

oskarżonego z art. 220 § 1 k.k. w zb. z art. 155 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 18 lipca 2019 r.,

kasacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej

od wyroku Sądu Okręgowego w O.

z dnia 6 lutego 2018 r., sygn. akt II Ka (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w O.

z dnia 29 czerwca 2017 r., sygn. akt II K (...),

**1) uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym,**

**2) nakazuje zwrócić oskarżycielce posiłkowej M. W. kwotę
450 (czterysta pięćdziesiąt) zł opłaty od kasacji.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 29 czerwca 2017 r., II K (...), uniewinnił A. Ż. od zarzutu popełnienia czynu zakwalifikowanego z art. 220 § 1 k.k. i 155 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., opisanego w ten sposób, że oskarżony w dniu 13 października 2015 r. w O. na terenie budowy pawilonu handlowego „S.” przy ul. B. będąc jako pracodawca i nadzorujący prace budowlane odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy, umyślnie nie dopełnił wynikającego z tego obowiązku, przez co naraził pracownika A. W. na bezpośrednie niebezpieczeństwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu poprzez niedopilnowanie A. W., który wykonywał prace znajdując się w stanie po użyciu alkoholu (wynik badania 0,27 promila zawartości alkoholu we krwi), nie zapewnił środków ochrony osobistej wymaganych podczas pracy przy nakładaniu waty mineralnej pomiędzy kratowymi dźwigarami dachowymi w płaszczyźnie pasów dolnych na wysokości 3,7 metra nad ziemią, nie wyposażył w kask ochronny głowy, szelki bezpieczeństwa z pasem biodrowym, ani w środki ochrony przed upadkiem z wysokości, a także nie zabezpieczył w odpowiedni sposób pomostów roboczych nie posiadających zabezpieczeń przed upadkiem, w następstwie czego pokrzywdzony spadł z pomostu, wskutek czego doznał obrażeń ciała w postaci złamania podstawy czaszki, krwiaków przymózgowych i krwiaka w obrębie mózdzku oraz złamania 12 kręgów odcinka piersiowego kręgosłupa, skutkiem powyższych obrażeń był ciężki uszczerbek za zdrowiu pod postacią choroby realnie zagrażającej życiu w rozumieniu art. 156 § 1 pkt 2 k.k., których następstwem był zgon A. W. w szpitalu w dniu 21 listopada 2015 r.

Apelację od tego wyroku złożył pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego M.W., zarzucając:

„1. obrazę przepisów postępowania, a mianowicie art. 7 k.p.k. przez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny materiału dowodowego, która to ocena stoi w sprzeczności z zasadami prawidłowego rozumowania i przyjęcie za wiarygodne zeznań M. Ż. w zakresie, w jakim zeznaje ona, że A. W. był zatrudniony w jej firmie tylko raz, na umowę zlecenia od dnia 8 października 2015 r., i że nie pracował dla niej we wrześniu 2015 r., które to zeznania stoją w sprzeczności z uznanymi również za wiarygodne w całości zeznaniami świadka R. W., który zeznał, że A. W. wykonywał pracę dla M. Ż. od września 2015 r.

oraz zeznaniami świadka E. W., która zeznała, że syn pracował u M. Ż. już wcześniej przed 8 października 2015 r., że pracował z przerwami i że najdłużej ciągiem pracował 2 miesiące, które to naruszenie mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia,

2. obrazę przepisów postępowania, a mianowicie art. 7 k.p.k. przez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny materiału dowodowego, która to ocena stoi w sprzeczności z zasadami prawidłowego rozumowania i przyjęcie za niewiarygodne zeznań świadka M. W., która zeznała, że pokrzywdzony pracował u państwa Ż. od września 2015 r., jako nie znajdujących potwierdzenia w zebranych w sprawie materiale dowodowym, w sytuacji gdy zeznania R. W. oraz E. W. potwierdzają, to że pokrzywdzony był zatrudniony u Ż. od września 2015 r., które to zeznania były uznane przez Sąd za wiarygodne w całości, a naruszenie to mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia,
3. obrazę przepisów postępowania, a mianowicie art. 5 § 2 k.p.k. poprzez jego zastosowanie i uznanie, iż ustalenie charakteru zatrudnienia A. W. stanowi niedającą się usunąć wątpliwość, która winna być rozstrzygnięta na korzyść oskarżonego, a naruszenie to mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia,
4. obrazę przepisów postępowania, a mianowicie art. 7 k.p.k. przez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny materiału dowodowego, która to ocena stoi w sprzeczności z zasadami prawidłowego rozumowania i pominięcie zeznań świadków R. W. , E. W. , M. W. , M. Ż. w zakresie, w jakim opisują oni okoliczności pozwalające na ustalenie rodzaju umowy, na podstawie której wykonywał pracę pokrzywdzony i przyjęcie, iż brak jest dowodów pozwalających na ustalenie, czy strony łączył stosunek pracy, które to naruszenie mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia.”

Skarżący się wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 6 lutego 2018 r., II Ka (...), Sąd Okręgowy w O. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

W kasacji pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej zarzucił:

- „a) rażącą obrazę prawa procesowego, która mogła mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku przez naruszenie art. 433 § 2 w zw. z art. 457 § 3 k.p.k.,

polegające na nierozważeniu zarzutu apelacji dotyczącego obrazy art. 7 k.p.k., ujętego w punkcie 1, 2 i 4 apelacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej,

b) rażącą obrazę prawa procesowego, która mogła mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku przez naruszenie art. 433 § 2 w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., polegającego na nierozważeniu zarzutu apelacji dotyczącego obrazy art. 5 k.p.k., ujętego w punkcie 3 apelacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej.”

Pełnomocnik wniósł o uchylenie wyroku Sądu odwoławczego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Prokurator Rejonowy w O. w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Na rozprawie kasacyjnej prokurator Prokuratury Krajowej wniosła o uwzględnienie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacji nie można odmówić słuszności. Zarzuty apelacji i argumenty powołane na ich uzasadnienie koncentrowały się na wykazaniu, że pokrzywdzony A. W. w chwili wypadku był pracownikiem w rozumieniu art. 220 § 1 k.k. Bowiem Sąd I instancji wykluczył taki status pokrzywdzonego, przez co uznał, że nie aktualizuje się potrzeba rozważania, czy oskarżony wypełnił pozostałe znamiona zarzucanego czynu (motywy wyroku – k. 287). Według apelacji o tym, że strony w czasie zdarzenia łączył stosunek pracy, świadczyły: zeznania rodziców pokrzywdzonego – E. W. i R. W. oraz siostry M. W., utrzymujących, że pokrzywdzony pracował u M. Ż. lub A. Ż. od września 2015 r., fakty, że pokrzywdzony był dowożony do miejsca pracy ich transportem i wyposażony w ich narzędzia pracy, M. i A. Ż. zapewniali mu nocleg w miejscu robót, kierowali oni pracą pokrzywdzonego i instruowali go, ponieważ „nie znał się na pracy przy budowie dachu”, umowa na wykonanie robót, datowana na 8 października 2015 r. i niepodpisana przez pokrzywdzonego, została sporządzona po wypadku. Skoro, jak wskazywała apelacja, Sąd Rejonowy w całości dał wiarę zeznaniom rodziców pokrzywdzonego (k. 283 v - motywy), to nie powinien powoływać się tylko na to, że syn powiedział im o pracy „na zlecenie” (k. 286), ale również przyjąć - za jego słowami – że trwała ona od września 2015 r., co powinno wpłynąć na ocenę rodzaju umowy łączącej strony.

Okoliczności te, będące podstawą zarzutów apelacyjnych (syntetycznie przytoczone w końcowej części uzasadnienia skargi) nie zostały rozważone przez Sąd odwoławczy, wbrew wymogom określonym w art. 433 § 2 k.k. O zaniechaniu tym świadczy treść wywodów pisemnego uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Z reguły tylko one pozwalają stwierdzić, czy sąd drugiej instancji dochował tych wymogów. Bowiem pisemne motywy wyroku są dokumentem sprawozdawczym z wykonania zadania określonego w art. 433 § 2 k.p.k. W dokumencie tym, w myśl art. 457 § 3 k.p.k., należy wszak podać, dlaczego zarzuty apelacji (łącznie ze wspierającą je argumentacją) sąd uznał za niezasadne. Tymczasem, uzasadnienie Sądu odwoławczego ogranicza się w pierwszej części do ogólnych uwag poczynionych na kanwie treści art. 7 k.p.k. i 410 k.p.k., zaś w drugiej części do tego samego rodzaju uwag – bez możliwości stwierdzenia, że odnoszą się one do zarzutów apelacji. Albowiem część ta brzmi następująco: „Z materiału dowodowego w sprawie nie wynika jednoznacznie, że A. W. był pracownikiem oskarżonego, a skoro tak, to nie można mu było przypisać zarzucanego mu czynu, albowiem za czyn z art. 155 k.k. może odpowiadać jedynie ten, na którym ciąży szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi. Nie można było zarzucić oskarżonemu takiego zaniechania polegającego na niedopilnowaniu pokrzywdzonego, który wykonywał prace na wysokości w stanie po użyciu alkoholu oraz nie zapewnił środków ochrony indywidualnej przed upadkiem z wysokości. Z materiału dowodowego nie wynika, aby to oskarżony był odpowiedzialny za bezpieczeństwo pokrzywdzonego, a zatem w żadnym razie nie można przyjąć, że spowodował on śmierć przez zaniechanie. Z protokołu kontroli Państwowej Inspekcji Pracy wynika, że z materiału zebranego przez Państwową Inspekcję Pracy nie wynika, czy A. W. świadczył pracę, jako pracownik oskarżonego.” Ostatnie zdanie zacytowanego fragmentu pomija obowiązki sądu, również odwoławczego, wynikające z art. 8 § 1 k.p.k. Nie można zatem odmówić racji skarżącemu, że doszło do rażącego naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., które mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku. Słuszny okazał się więc pierwszy zarzut kasacji (za literą a) o nierozpoznanie zarzutów z pkt 1, 2 i 4 apelacji. Trafny był również zarzut drugi (za literą b), dotyczący nierozważenia zarzutu z pkt 3 apelacji. Sąd Rejonowy z niejasnych względów

posiłkował się przy rozstrzygnięciu dyspozycją art. 5 § 2 k.p.k. (*vide* – k. 286v), zaś Sąd Okręgowy przeszedł nad tym do porządku. A przecież z wywodów Sądu *meriti* wynikało, że nie miał wątpliwości, iż z pokrzywdzonym nie była zawarta umowa o pracę, a więc nie był pracownikiem w rozumieniu art. 220 § 1 k.k. Zatem, co najmniej zarysowała się wewnętrzna sprzeczność powodów rozstrzygnięcia Sądu I instancji, jeśli uznać, że Sąd tylko niefortunnie, bo zbędnie, „podparł się” zasadą określoną w art. 5 § 2 k.p.k.

Z wyżej przytoczonych względów podzielono zarzuty i wnioski kasacji.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy:

- 1) dopuści dowód z zeznań księgowej firmy M. Ż. – J. R. (k. 232v), która miała w dniu wypadku zgłosić do ZUS – u umowę między M. Ż. i A. W. (k. 31), na okoliczność, czy rzeczywiście taka umowa została zawarta w dniu 8 października 2015 r., jak utrzymywała św. M. Ż. (k. 232v – 234), a jeśli tak, to dlaczego nie została podpisana przez pokrzywdzonego A. W. (pamiętając, że termin na zgłoszenie takiej umowy upływał dnia 15 października 2015 r. – art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – tj. Dz. U. 2019, poz. 300),
- 2) jeżeli przyjmie, że rzeczywiście taka umowa była zawarta, to rozważając argumenty apelacji świadczące o umowie o pracę będzie miał na uwadze, że o rodzaju stosunku prawnego łączącego strony nie decyduje nazwa umowy, ale przeważające cechy tego stosunku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98 – OSNPIUS 1999, z. 14, poz. 449, patrz też K. Jaśkowski: Komentarz aktualizowany do art. 22 Kodeksu pracy – tezy 8.2 – 8.3, LEX. el.),
- 3) w razie wykluczenia, że pokrzywdzony w chwili wypadku był pracownikiem w znaczeniu przyjętym przez art. 220 § 1 k.k., rozważy, czy na podstawie art. 440 k.p.k. jest upoważniony do wyjścia poza zarzuty apelacji i zbadania ewentualnej odpowiedzialności oskarżonego na podstawie art. 160 § 1 k.k., a to w związku z powinnościami wynikającymi z art. 304 § 1 k.p., również w przypadku umowy o dzieło czy umowy o świadczenie usług,
- 4) sąd postępując w myśl dyspozycji art. 4 k.p.k., nie pominie treści zeznań T. M. co do rodzaju umowy, zeznań M. Ż. na ten temat związku rodzaju umowy z

czasem wykonania umowy o roboty budowlane (wybudowanie sklepu), treści orzeczenia lekarskiego nr (...) z dnia 8 września 2015 r. specjalistki medycyny pracy, dotyczącego pokrzywdzonego (k. 32) czy protokołu kontroli inspektora pracy (k. 127), jako jednak dowodu posiłkowego,

- 5) nie pominie wniosków nasuwających się po lekturze judykatów Sądu Najwyższego – Izba Karna, tj. postanowienia z dnia 13 kwietnia 2005 r., III KK 23/05 – OSNKW 2005, z. 7 – 8, poz. 69, uchwały z dnia 15 grudnia 2005 r., I KZP 34/05 – OSNKW 2006, z.1, poz. 2, uchwały z dnia 20 września 2018 r., I KZP 5/18 – OSNKW 2018, z. 11, poz. 74,
- 6) wreszcie, oceni też, po dodatkowym przesłuchaniu M. Ż. i oskarżonego, ich depozycje dotyczące podziału obowiązków, w świetle informacji zawartej na k. 35, co do treści której również wypowie się M. Ż.; niezależnie od faktu, że obecnie nie można ustalić, co Sąd odwoławczy miał na myśli umieszczając przedostatnie zdanie z zacytowanego wyżej fragmentu jego uzasadnienia.

Wobec uwzględnienia kasacji należało zwrócić opłatę uiszczoną przez oskarżycielkę posiłkową.